

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
Minister for Finance and Local Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mark Isherwood AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

29 Awst 2023

Annwyl Mark,

**ADRODDIAD Y PWYLLGOR CYFRIFON CYHOEDDUS A GWEINYDDIAETH
GYHOEDDUS
ADOLYGIAD O GOMISIYNWYR CYMRU
YMATEB I'R ADRODDIAD**

Mae'n bleser gennyf amgáu copi o ymateb Gweinidogion Cymru i'r adroddiad uchod a fydd yn cael ei osod gerbron y Swyddfa Gyflwyno.

Ar ran y Cabinet, hoffwn ddiolch ichi a'r Pwyllgor am y modd gofalus ac ystyriol y gwnaethoch chi gynnal yr ymchwiliad a llunio'r adroddiad.

Wedi'r ymateb hwn, bydd y Swyddogion Cyfrifyddu Ychwanegol perthnasol yn hapus i rannu unrhyw wybodaeth, eglurhad neu fanylion pellach, os oes angen.

Yn gywir

Rebecca Evans.

Rebecca Evans AS/MS
Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol
Minister for Finance and Local Government

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

**Ymateb i Adroddiad Senedd Cymru Adroddiad y Pwyllgor Cyfrifon
Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus ar yr Adolygiad o Gomisiynwyr
Cymru, Gorffennaf 2023**

Darparwyd gan: Rebecca Evans AS, Y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol

Dyddiad: Awst 2023

Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu canfyddiadau'r adroddiad ac yn cynnig yr ymateb canlynol i'r 16 o argymhellion sydd ynddo. Lle mae ymateb yn ymwneud â mwy nag un argymhelliad, mae'r argymhellion perthnasol wedi cael eu grwpio gyda'i gilydd.

Mae Argymhellion 1 a 4 wedi cael eu grwpio gyda'i gilydd er mwyn ymateb.

Argymhelliad 1

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cytuno ar amserlen ar gyfer darparu gwybodaeth bob blwyddyn i lywio'r broses o baratoi cyllideb y Comisiynwyr. Dylai Llywodraeth Cymru roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor pan fydd wedi cytuno ar yr amserlen y mae'n bwriadu ei mabwysiadu.

Derbyn

Argymhelliad 4

Rydym yn argymhell bod Gweinidogion Cymru yn cadarnhau'r dyraniadau cyllid i Gomisiynwyr yn unol ag amserlen ddiffiniedig, sy'n rhoi digon o amser i Gomisiynwyr gynllunio cyllidebau eu blynyddoedd dilynol yn unol â hynny, a'i bod yn cymryd agwedd gyson wrth wneud hynny.

Derbyn

Mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru ysgrifennu i'r Pwyllgor Busnes er mwyn cytuno ar amserlen ar gyfer cyllideb y flwyddyn ariannol ddilynol cyn toriad yr haf. Fodd bynnag, ni ellir cadarnhau'r dyddiadau pan gaiff y cyllidebau drafft a therfynol eu cyflwyno nes bod Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi dyddiad digwyddiad cyllidol yr hydref. Dim ond ar yr adeg hon, yn hwyr yn nhymor yr hydref, y bydd Gweinidogion yn cael gwybod am union fanylion setliad cyllidebol Cymru ar hyn o bryd.

Mae amseriad y digwyddiadau hyn ers 2017 wedi cael effaith andwyol ar brosesau cynllunio cyllidebol Gweinidogion Cymru. Rydym yn cydnabod ac yn rhannu pryderon y Comisiynwyr mewn perthynas â llunio cynlluniau gwariant ar gyfer y flwyddyn ariannol ddilynol pan fyddwn yn cael gwybod am fanylion ein setliad cyllidebol terfynol mor hwyr. Mae cyrff cyhoeddus a noddur, awdurdodau lleol, a'n partneriaid yn y trydydd sector yn wynebu heriau tebyg.

O ganlyniad, mae union fanylion ac amseriad dyraniadau cyllid ar gyfer y Comisiynwyr yn dibynnu ar hynt y broses gyllidebu gyffredinol ar gyfer cylch priodol y gyllideb. Fel y nodwyd yn y dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Pwyllgor, mae Comisiynwyr wedi cael gwahoddiad i gyflwyno amcangyfrifon cynnar i Weinidogion ym mis Awst bob blwyddyn, sy'n gynt na'r dyddiad cau statudol, sef 31 Hydref. Mae hyn yn golygu y gellir trafod y cyllid posibl sydd ar gael wrth i'r broses o bennu cyllideb fynd rhagddi.

Lle y bo'n bosibl, bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllidebau dangosol ar gyfer blynyddoedd yn y dyfodol. Fodd bynnag, ni all Gweinidogion ymrwmo i lefelau manwl gywir o gyllid ar gyfer y Comisiynwyr nes y gallant ystyried y dyraniad yng nghyd-destun ehangach cyfanswm y cyllid sydd ar gael iddynt. Fel y nodwyd gan y Prif Weinidog yn ei Ddatganiad ar 9 Awst, roedd ein sefyllfa ariannol yn dilyn Cyllideb Gwanwyn y DU ym mis Mawrth hyd at £900m yn is mewn termau real nag oedd pan osodwyd y gyllideb gan Lywodraeth y DU yn ystod yr adolygiad diwethaf o wariant yn 2021. Mae hyn yn cael effaith ar bob maes cyllideb a pholisi, gan gynnwys Comisiynwyr. Fodd bynnag, yn ymarferol, mae cyllidebau'r Comisiynwyr wedi aros yn sefydlog neu wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf. Dylai hyn alluogi'r Comisiynwyr i amcangyfrif eu hincwm a'u gwariant yn seiliedig ar derfynau cyllidebol presennol.

Argymhelliad 2

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu gwybodaeth i'r Pwyllgor a'r Comisiynwyr am y broses ar gyfer addasu'r amcangyfrifon a gyflwynir gan y Comisiynwyr.

Derbyn

Yn unol â'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu pob Comisiynydd, y Comisiynydd sy'n gyfrifol am ddarparu ei amcangyfrif statudol o incwm a threuliau'r Comisiynydd a staff y Comisiynydd. Mae'n ofynnol i'r Comisiynwyr gyflwyno eu hamcangyfrif i Weinidogion Cymru o leiaf bum mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n berthnasol iddi (31 Hydref).

Fel Swyddogion Cyfrifyddu, mae disgwyl i Gomisiynwyr gynllunio i ddefnyddio eu hadnoddau ar lwybr fforddiadwy a chynaliadwy, ac o fewn terfynau y cytunwyd arnynt. Mae'r terfynau cyllidebol ar gyfer pob Comisiynydd yn rhoi syniad o'r gyllideb y dylai Comisiynwyr gynllunio yn unol â hi ar gyfer y flwyddyn i ddod.

Ar ôl eu cyflwyno i Lywodraeth Cymru, caiff amcangyfrifon y Comisiynwyr eu hadolygu a'u hystyried ochr yn ochr â gofynion cyllido eraill ym mhob rhan o'r gyllideb. Mae Gweinidogion Cymru wedi annog Comisiynwyr i ddarparu eu hamcangyfrifon statudol yn gynharach na'r dyddiad cau statudol er mwyn llywio'r broses gyllidebu.

Caiff dyraniad terfynol y gyllideb ei lywio gan amcangyfrifon y Comisiynwyr a phenderfynir arno yn unol â'r gyllideb gyffredinol sydd ar gael i Lywodraeth Cymru ac, yn benodol, i'r Prif Grŵp Gwariant y dyrennir cyllidebau'r Comisiynwyr iddo. Mae hyn yn golygu trafodaethau o fewn Llywodraeth Cymru a thrafodaethau â'r Comisiynwyr neu eu staff, gan arwain at ddyraniad terfynol o'r gyllideb ar gyfer pob Comisiynydd a gyflwynir yng Nghynigion y Gyllideb Ddrafft a'r Gyllideb Derfynol (Cynnig y Gyllideb Flynyddol) y gosodir y ddau gerbron Senedd Cymru. Ni ellir cadarnhau'r gyllideb ar gyfer pob Comisiynydd nes bod y Senedd wedi cymeradwyo'r Gyllideb gyffredinol ar gyfer Llywodraeth Cymru o dan y Rheolau Sefydlog perthnasol.

Argymhelliad 3

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn egluro pam nad yw'n ymddangos ei bod yn defnyddio'r broses addasu i adolygu amcangyfrifon y Comisiynwyr, ac yn egluro pam nad yw'r amcangyfrifon, o bosibl – fel y'u gosodwyd gerbron y Senedd – yn nodi'r cyllid y cytunwyd arno ar gyfer y Comisiynwyr.

Derbyn

Ar gyfer pob blwyddyn ariannol, mae'n rhaid i bob Comisiynydd baratoi amcangyfrif o incwm a threuliau'r Comisiynydd a staff y Comisiynydd. Mae'n rhaid i'r Comisiynydd gyflwyno hwn i Weinidogion Cymru sydd â phŵer i wneud addasiadau sy'n briodol yn eu tyb nhw. Nid yw'r amcangyfrif statudol a ddarperir gan y Comisiynydd yn cadarnhau'r gyllideb a dderbyniodd y Comisiynydd. Fel y nodwyd yn yr ymateb i Argymhellion 1 a 4, mater i Weinidogion Cymru yw penderfynu ar y gyllideb a roddir i Gomisiynwyr drwy brosesau'r gyllideb ddrafft a'r gyllideb derfynol.

Nid yw Gweinidogion Cymru wedi defnyddio'r pŵer i addasu dogfennaeth yr amcangyfrif a ddarperir gan bob Comisiynydd ac felly caiff yr amcangyfrifon hynny a ddarperir gan Gomisiynydd eu gosod gerbron y Senedd fel ag y maent.

Mae Llywodraeth Cymru yn defnyddio proses addasu fel y'i nodwyd mewn ymateb i Argymhelliad 2 uchod. Caiff amcangyfrifon cychwynnol y Comisiynwyr o incwm a threuliau eu hystyried ochr yn ochr â'r pwysau cyllidebol cyffredinol sy'n wynebu Llywodraeth Cymru a'r sector cyhoeddus ehangach. Caiff y Comisiynwyr eu hysbysu o'u dyraniadau o'r gyllideb ddrafft unwaith bod cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru wedi cael ei chyhoeddi ac yna byddant yn cael hysbysiad ffurfiol yn nodi dyraniad y gyllideb ar ôl i'r Senedd ei gymeradwyo. Caiff y cyllid y cytunir arno ar gyfer pob Comisiynydd ei nodi'n glir yn y gyllideb a gymeradwyir gan y Senedd. Mae hyn yn debygol o fod yn wahanol i'r amcangyfrif a baratowyd gan y Comisiynydd ac a gyflwynwyd i Weinidogion Cymru.

Argymhelliad 5

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am y cynnydd y mae wedi'i wneud gyda'i rhaglen i symud i gylchoedd gwaith Tymor Llywodraethu ar gyfer ei chyrrff hyd braich, ynghyd â wybodaeth am yr amserlenni ar gyfer cwblhau'r ymarfer.

Derbyn

Mae pob Comisiynydd yn hyrwyddo'r bobl neu'r meysydd polisi y maent yn cynrychioli eu buddiannau. Fel y cyfryw, mae Comisiynwyr yn annibynnol ar y Llywodraeth ac mae'n rhaid iddynt gael y rhyddid a'r disgresiwn i ymgymryd â'u dyletswyddau heb ofni y bydd eu gwaith yn cael effaith ar eu cyllid. Mae'r gydberthynas rhwng Llywodraeth Cymru a'r Comisiynwyr yn sylfaenol wahanol felly i'r gydberthynas sydd gan Lywodraeth Cymru â chategoriâu eraill o gyrff, megis Cyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru, Cyrff Hyd Braich neu is-gwmnïau.

Er gwaethaf annibyniaeth Comisiynwyr o ran eu polisiâu a'r ffordd y maent yn gweithredu, caiff pob un ei ariannu gan gyllid cyhoeddus a ddarperir gan Lywodraeth Cymru. Mae pob Comisiynydd yn Swyddog Cyfrifyddu, yn cael llythyrau Swyddogion Cyfrifyddu ac yn gorfod cwblhau hyfforddiant priodol. Mae Comisiynwyr yn gyfrifol yn bersonol felly am reoli'r cyllid a ddyrennir iddynt. Mae'n rhaid i drefniadau cyfrifon a llywodraethu pob Comisiynydd fod yn destun prosesau archwilio mewnol ac allanol gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Mae rôl y Comisiynwyr wedi'i nodi yn y ddeddfwriaeth sefydlu berthnasol ac, o ganlyniad i annibyniaeth weithredol y Comisiynwyr, nid yw Gweinidogion Cymru yn rhoi 'llythyrau cylch gwaith' iddynt fel y cyfryw. Yn hytrach, mae Gweinidogion yn rhoi llythyr dyrannu grant i bob Comisiynydd sy'n nodi ei gyllid ar gyfer y flwyddyn dan sylw: hefyd, bydd protocol neu Femorandwm Cyd-ddealltwriaeth ar waith yn esbonio dyletswyddau statudol, trefniadau gweithredol, canllawiau a pholisiâu y mae angen iddynt gydymffurfio â nhw. Yna mae pob Comisiynydd yn gyfrifol am nodi ei flaenoriaethu ei hun a chynllun gwaith dilynol a gaiff ei drafod â Gweinidogion.

Ceir cyngor pellach ar y gydberthynas hon yn *Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru*.

Mae Cyrff Hyd Braich Llywodraeth Cymru yn cael llythyrau cylch gwaith oddi wrth y Gweinidog cyfrifol. Mae'r rhan fwyaf o'r cyrrff hyn bellach yn cael llythyr cylch gwaith Tymor y Llywodraeth ond, am na ellir gwarantu cyllid y tu hwnt i'r flwyddyn ariannol berthnasol, bydd Gweinidogion yn dal i gytuno ar lythyrau cyllid blynyddol i bob Corff Hyd Braich ar ôl i'r Senedd gytuno ar Gyllideb Llywodraeth Cymru bob blwyddyn.

Argymhelliad 6

Rydym yn argymell bod Gweinidogion Cymru yn gosod amcangyfrifon Comisiynwyr Cymru gerbron y Senedd yn amserol, ac ar y cyfle cyntaf, bob flwyddyn yn dilyn eu penderfyniadau ynghylch dyraniadau cyllid ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf.

Derbyn

Er nad oes gan Weinidogion Cymru amserlen ragnodedig mewn deddfwriaeth ar gyfer pryd maent yn gosod amcangyfrifon y Comisiynwyr gerbron y Senedd, yn ymarferol, caiff yr amcangyfrifon eu gosod cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i'r Senedd gymeradwyo'r Gyllideb Derfynol. Caiff y cyllid y cytunir arno ar gyfer pob Comisiynydd ei nodi'n glir yn y gyllideb derfynol a gymeradwyir gan y Senedd. Mae'n annhebygol y bydd y dyraniad cyllid terfynol ar gyfer Comisiynwyr yr un peth â'r swm y gofynnwyd amdano ar gyfer y flwyddyn ariannol dan sylw, yn yr un modd â sefydliadau eraill a blaenoriaethau gwariant ar draws portffolio Llywodraeth Cymru. Lle y bo'n bosibl, bydd Llywodraeth Cymru yn darparu cyllidebau dangosol ar gyfer blynyddoedd yn y dyfodol ond, fel y nodwyd uchod, ni all Gweinidogion ymrwymo i lefelau manwl gywir o gyllid ar gyfer y Comisiynwyr nes y cytunir ar y gyllideb ar gyfer y flwyddyn honno. Mae'r amserlen ar gyfer cyhoeddi yn amrywio yn unol â gweithdrefnau'r Senedd i gymeradwyo cyllideb gyffredinol Llywodraeth Cymru. Nid yw Llywodraeth Cymru yn rheoli'r amserlen hon ond caiff ei harwain gan Reolau Sefydlog.

Argymhelliad 7

Rydym yn argymell bod Llywodraeth Cymru – er mwyn bod yn agored ac yn dryloyw – yn cyhoeddi amcangyfrifon Comisiynwyr Cymru ar ei thudalennau ar gyfer y Comisiynwyr ar y we.

Gwrthod

O dan bob un o'r darnau ar wahân o ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu'r Comisiynwyr, mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru osod yr amcangyfrifon gerbron y Senedd gydag unrhyw addasiadau sy'n briodol yn eu tyb nhw. Maent felly ar gael i'r cyhoedd drwy wefan y Senedd. Bydd Comisiynwyr hefyd yn cyhoeddi eu hadroddiadau blynyddol ar eu gwefan eu hunain a fydd yn cynnwys manylion am eu cyllideb, eu hincwm a'u gwariant.

Argymhelliad 8

Rydym yn argymell bod Gweinidog perthnasol Cymru yn cadarnhau a gafodd Amcangyfrif Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ar gyfer 2022-23 ei osod gerbron y Senedd, gyda manylion y dyddiad y gwnaed hynny.

Derbyn

Cafodd Llywodraeth Cymru yr amcangyfrif statudol ar gyfer 2022-23 gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ar 29 Hydref 2021, bum mis cyn y flwyddyn ariannol. Gofynnodd y Comisiynydd am gyllideb o £2,322,173 ar gyfer 2022-23, cynnydd arfaethedig o 53 y cant i'r gyllideb o £1,509,000 a gafodd y Comisiynydd yn 2020-21 a 2021-22.

Gosododd Llywodraeth Cymru ei Chynnig o ran y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2022-23 gerbron y Senedd ar 20 Rhagfyr 2021. Amlinellodd hyn gyllideb ddrafft i Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol o £1,509,000 ar gyfer 2022-23 a chyllideb ddangosol o £1,509,000 ar gyfer 2023-24. Gosodwyd y Gyllideb Derfynol gerbron y Senedd ar 1 Mawrth 2022 a gadarnhaodd mai £1,509,000 oedd cyllideb y Comisiynydd ar gyfer 2022-23. Yn dilyn trafodaethau pellach am gyllid yn 2023/24, pennwyd cyllideb wirioneddol o £1,685,000 i'r Comisiynydd ar gyfer y flwyddyn honno.

Fodd bynnag, mae'n ymddangos nad oedd amcangyfrif Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru o incwm a threuliau ar gyfer 2022-23 wedi'i osod gerbron y Senedd ar y pryd. Mae hyn bellach wedi'i unioni a hoffwn ymddiheuro am yr amryfusedd hwn. Gallaf gadarnhau na chafodd hyn unrhyw effaith ar yr adnoddau a roddwyd i'r Comisiynydd yn y flwyddyn ariannol honno.

Argymhelliad 9

Rydym yn argymell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybodaeth i'r Pwyllgor am y dyraniadau cyllid ychwanegol – a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2022 – ar gyfer cydraddoldeb cyflog yn y cyrff hyd braich. Dylai hyn gynnwys y dystiolaeth a oedd yn sail i'r penderfyniad ar y dyraniadau disgwylidig a gwirioneddol, yn ogystal â sicrwydd bod y cyllid a ddyrannwyd yn bodloni'r costau cysylltiedig.

Derbyn

Daeth y cyllid cydraddoldeb cyflog y cytunodd Gweinidogion Cymru arno ym mis Mehefin 2022 yn sgil bron tair blynedd o drafodaethau yng Ngrŵp y Sector Datganoledig, sy'n cynnwys rheolwyr ac undebau o gyrff cyhoeddus datganoledig yng Nghymru, swyddfeydd y Comisiynwyr a Llywodraeth Cymru. Roedd y cyfanswm yn seiliedig ar nifer y staff (cyfwerth ag amser llawn) ar 31 Mawrth 2022 a oedd yn cael eu talu o dan isafswm Llywodraeth Cymru, a'r gwahaniaeth rhwng eu cyflog ac isafswm Llywodraeth Cymru, gan ddefnyddio'r graddfeydd cyflog a oedd ar waith ar

gyfer blwyddyn ariannol 2021-22. Ychwanegwyd cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a chyfraniadau Yswiriant Gwladol y cyflogwr at hyn er mwyn rhoi amcangyfrif o gyfanswm y gost i bob cyflogwr.

Gwnaeth pob corff hawliad ychwanegol am gostau cydraddoldeb cyflog fel rhan o'i broses i hawlio cymorth grant ar gyfer blynyddoedd ariannol 2021-22 a 2022-23. Darparwyd cyllid ychwanegol i bob Llinell Wariant berthnasol yn y Gyllideb o danwariant blaenorol. Ceir crynodeb o'r taliadau a oedd ar gael i'r ddau Gomisiynydd yr effeithiwyd yn uniongyrchol arnynt ac a hawliwyd ganddynt isod.

		Graddfeydd cyflog 2021-22				
Comisiynydd	Staff yr effeithiwyd arnynt (CALI)	Cost cyflog (staff x gwahaniaeth mewn cyflog)	Cyfanswm y gost (cyflog + pensiwn, yswiriant gwladol)	Hawliad ar gyfer 2021-22	Hawliad ar gyfer 2022-23	Y cyfanswm a hawliwyd
Pobl Hŷn	5.8	£12000	£17000	£11000	£11000	£22000
Cenedlaethau'r Dyfodol	5.8	£11000	£16000	£18000	£19000	£37000

Tabl 1: Costau a hawliadau Cydraddoldeb Cyflog ar gyfer Comisiynwyr, 2021-22 a 2022-23.

Roedd y taliad uwch a hawliwyd gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol yn bosibl oherwydd hawliadau is na'r disgwyl gan gyrff eraill, gan gynnwys y Comisiynydd Pobl Hŷn.

Ar gyfer blynyddoedd ariannol 2023-24 a 2024-25, ychwanegwyd cyllid at y llinellau hynny a oedd yn golygu nad oedd angen gwneud unrhyw hawliad ychwanegol. Gan fod Gweinidogion wedi nodi y byddai codiadau cyflog blynyddol yn cael eu talu gan ddefnyddio adnoddau presennol fel arfer, cafodd y swm a roddir i'r holl gyrff dan sylw ei bennu ar ffigurau 2021-22.

Argymhelliad 10

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn darparu gwybodaeth am y broses sydd i'w mabwysiadu ganddi, neu Weinidogion Cymru, i fynd i'r afael â gwrthdaro buddiannau posibl, sy'n deillio o gynnwys y Comisiynwyr o fewn ffiniau cyfrifyddu Llywodraeth Cymru a'r cyfyngiadau cysylltiedig ar eu defnydd o gronfeydd wrth gefn. Yn fwyaf arwyddocaol, y risgiau cysylltiedig i annibyniaeth lle mae Comisiynydd yn gofyn am yswiriant cyllidebol ychwanegol neu gyllid ar gyfer adolygiad neu ymchwiliad i Weinidogion Cymru neu Lywodraeth Cymru.

Derbyn

Mae gan bob Comisiynydd swyddogaethau gwahanol a fyddai'n rhyngweithio â Llywodraeth Cymru ac felly mae angen i unrhyw achosion o wrthdaro buddiannau gael eu hystyried yng nghyd-destun cyfrifoldebau statudol gwahanol y Comisiynwyr.

Nid yw'r Comisiynydd yn nodi a fydd yn defnyddio ei gyllideb adnoddau i ymchwilio i Lywodraeth Cymru neu Weinidog penodol pan gaiff y gyllideb ei chymeradwyo a'i dyfarnu. Pe bai'r Comisiynydd yn gofyn am gyllid ychwanegol er mwyn gallu ymchwilio i Weinidog penodol yn ystod y flwyddyn ariannol, ni fyddai'r Gweinidog dan sylw yn rhan o'r broses o wneud y penderfyniad cyllido hwnnw.

Mae Argymhellion 11 a 13 wedi cael eu grwpio gyda'i gilydd er mwyn ymateb.

Argymhelliad 11

Mae'r Comisiynwyr yn nodi materion o ran y cyfyngiadau ar eu defnydd o gronfeydd wrth gefn yn dilyn dynodi – o fis Chwefror 2022 – eu swyddfeydd yn ffiniau cyfrifyddu Llywodraeth Cymru. O ystyried y risg gysylltiedig i annibyniaeth a chanlyniadau anfwriadol eraill posibl, mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn adolygu effaith y newidiadau ar ôl iddynt fod ar waith ers dwy flynedd, a rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor erbyn mis Medi 2024.

Derbyn

Argymhelliad 13

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn adolygu'r effaith ar y Comisiynwyr o'u dwyn o fewn ei ffiniau cyfrifyddu. Dylid cwblhau hyn ddwy flynedd ar ôl i newidiadau o'r fath fod ar waith, a dylid rhoi diweddariad i'r Pwyllgor erbyn mis Medi 2024.

Derbyn

Mae'r cyfyngiadau ar gronfeydd wrth gefn fel y'u nodir yn fframwaith Gwariant Cyhoeddus y DU a amlinellir yn nogfen *Consolidated Budgeting Guidance* Trysorlys EF. Dynodi yw'r broses sy'n dwyn corff o fewn ffiniau cyfrifyddu Llywodraeth Cymru, nid yw statws dynodi'r corff yn cael unrhyw effaith ar y ffordd y caiff y fframwaith ei gymhwyso.

Mae dynodi'r Comisiynwyr o fewn ffiniau cyfrifyddu Llywodraeth Cymru yn cyflawni'r ymrwymiad a wnaed mewn ymateb i ymchwiliad Pwyllgor Cyllid y Pedwerydd Cynulliad i Arferion Gorau o ran y Gyllideb, i ymgymryd ag ymarfer i gysoni ffiniau cyllidebol a chyfrifyddu. Mae dynodi cyrff llywodraeth ganolog yn egluro sefyllfa ariannol y sector cyfan, yn cynorthwyo prosesau cynllunio hirdymor a hefyd yn sicrhau bod y fframwaith priodol ar waith i'r cyrff hyn ddiogelu arian cyhoeddus.

Mae'r broses hefyd yn darparu ar gyfer yr angen i godi ymwybyddiaeth o ddiben dynodi a pharhau i fynd i'r afael â'r materion ehangach sy'n ymwneud â chymhwyso'r fframwaith gwariant cyhoeddus i bob corff cyhoeddus a ddsberthir i'r sector llywodraeth ganolog gyda'r cyrff presennol. Caiff y broses ddynodi ffurfiol ei chyflawni drwy Orchymyn a wneir gan un o Weinidogion Cymru o dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Dim ond ar y ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn adrodd ar gyllideb y corff y mae dynodi yn effeithio, nid y ffordd y caiff fframwaith Gwariant Cyhoeddus y DU Trysorlys EF ei gymhwyso at y corff hwnnw. Mae'r cyfyngiadau ar gronfeydd wrth gefn fel y'u nodir yn fframwaith Gwariant Cyhoeddus y DU a amlinellir yn nogfen *Consolidated Budgeting Guidance* Trysorlys EF.

Mae'r wybodaeth hon eisoes i'w gweld yng Nghynnig y Gyllideb a'r dogfennau ategol a gyhoeddwyd. Nid yw'r Comisiynwyr yn cyrraedd y trothwy perthnasedd i gael eu cyfuno yng Nghyfrifon Cyfunol Llywodraeth Cymru a chyfuno yw unig effaith bosibl arall dynodi. Nid yw dynodi yn cael unrhyw effaith ar gyllideb; caiff yr ymdriniaeth â'r gyllideb ei phennu gan Fframwaith Gwariant Cyhoeddus y DU ac mae hwn yn seiliedig ar ddsbarthiad y cyfrifon cenedlaethol, nid statws dynodi corff.

Bydd y timau Cyllid perthnasol yn parhau i fonitro effaith y cydbwysedd rhwng gweithredu rhyddid a chyfyngiadau. Fodd bynnag, gan fod yn rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod y gyllideb gyhoeddus yn cael ei rheoli mewn cydymffurfiaeth â Fframwaith Gwariant Cyhoeddus y DU Trysorlys EF, byddai'n rhaid i Weinidogion Cymru ysgwyddo'r risg a fyddai'n gysylltiedig ag unrhyw newid mewn polisi ar ran pwrs y wlad yng Nghymru.

Argymhelliad 12

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi gwybodaeth am y dystiolaeth sy'n cefnogi lefel y cynnydd yn y terfynau arian parod y cytunwyd arnynt ar gyfer Comisiynwyr, yn ogystal â'r ymgysylltiad rhwng y partïon yn ei gylch.

Gwrthod

Mae Comisiynwyr yn defnyddio cyllid cyhoeddus ac felly maent yn ddarostyngedig i arferion gorau o ran rheoli arian parod, gan gynnwys na ddylid hawlio cymorth grant arian parod cyn bod angen. Y drefn safonol ymhlith cyrff hyd braich Llywodraeth Cymru yw nad yw'r cyrff hynny yn dal mwy na 2 y cant o gyfanswm yr incwm ar gyfer arian parod a gedwir.

Gan gydnabod cyfyngiadau terfyn o 2 y cant ar y Comisiynwyr a'u hamgylchiadau penodol, mae Llywodraeth Cymru wedi cytuno ar derfyn o 5 y cant o gyfanswm yr

incwm ar gyfer arian parod a gedwir er mwyn atal hyn rhag digwydd. Bwriedir i'r terfyn hwn ddarparu ar gyfer gwahaniaethau o ran amser taliadau a darparu cynllun wrth gefn i'r Comisiynwyr allu dechrau ymchwiliad yn ddi-oed wrth iddynt aros am benderfyniad cyllid. Os bydd y Comisiynwyr yn disgwyl dal mwy o arian parod na'r terfyn hwn, rhaid cael caniatâd gan Gyfarwyddwr Cyllid Llywodraeth Cymru.

Argymhelliad 14

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am yr adolygiad y mae'r Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol wedi gofyn i'w swyddogion ei gynnal i gwmpas gwaith a chyfrifoldebau Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol. Dylai'r diweddariad nodi'r amserlen ar gyfer ei gwblhau a pha bryd y mae swyddogion yn disgwyl rhoi cyngor i'r Gweinidog.

Derbyn

Ar 27 Mai 2022, [ysgrifennodd](#) y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol at y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol gydag ymateb Llywodraeth Cymru i argymhelliad 2 adroddiad y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol yn 2022, *Adroddiad Craffu Blynyddol ar Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru: Diweddariad*. Roedd yr argymhelliad hwn yn ymwneud â gwerthusiad o gwmpas gwaith a chyfrifoldebau Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ac roedd wedi'i osod o fewn cyd-destun yr adolygiad o gyrff cyhoeddus sy'n ddarostyngedig i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Rhoddodd y Gweinidog y wybodaeth ddiweddaraf am yr adolygiad hwn i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus yn ei [llythyr](#) ar 1 Rhagfyr 2022. Mae gwaith yn mynd rhagddo gyda'r Comisiynydd mewn perthynas â'r goblygiadau o ran cost i'r swyddfa o ganlyniad i estyn nifer y gyrff sy'n ddarostyngedig i ddyletswydd llesiant y Ddeddf.

Y tu hwnt i estyn y Ddeddf, dylai unrhyw werthusiad o ddyletswydd gyffredinol a swyddogaethau Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol fod yn rhan o adolygiad ôl-weithredu ehangach i fesur effeithiolrwydd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a chanfod ei heffaith wirioneddol. Gofynnodd y Gweinidog i swyddogion ymchwilio i gwmpas gwerthusiad o'r Ddeddf a'r angen i gynnal un, a allai gynnwys asesiad o rôl a swyddogaethau'r Comisiynydd.

Mae swyddogion wedi cwblhau papur cwmpasu ar y dulliau gweithredu y gallai'r gwerthusiad hwn eu defnyddio ac maent wrthi'n penodi cymrawd ymchwil a ariennir gan Ymchwil ac Arloesi yn y DU i ddatblygu'r dull gweithredu a chyflawni cam cyntaf y gwerthusiad. Mae hyn yn debygol o gynnwys adolygiad systematig o dystiolaeth ac asesiad o'r effaith gymdeithasol. O ystyried natur eang y Ddeddf a'i chyrhaeddiad o ran y llywodraeth, gyrff cyhoeddus, byrddau gwasanaethau cyhoeddus a chynghorau tref a chymuned, bydd angen i'r gwerthusiad gynnwys rhanddeiliaid o bob rhan o'r sector cyhoeddus datganoledig yng Nghymru, gan gynnwys pwyllgorau'r

Senedd a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol. Bydd hyn hefyd yn cynnwys Fforwm Rhanddeiliad Cenedlaethol Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, a sefydlwyd gan y Gweinidog.

Bydd gwerthusiad hefyd yn ystyried y dystiolaeth a ddarparwyd gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol (dyletswydd monitro, pŵer adolygu, adroddiad blynyddol ac Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol), Archwilydd Cyffredinol Cymru (dyletswydd archwilio a chanlyniadau adroddiad archwiliadau), ac ymchwiliad y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus yn 2020-21, sy'n cynnig gwybodaeth gyfoethog am sut mae'r Ddeddf yn gweithio. Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am y gwaith hwn wrth iddo fynd rhagddo, gan gynnwys yr amserlenni tebygol ar gyfer y gwerthusiad amlflwyddyn.

Argymhelliad 15

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiad ôl-ddeddfwriaethol o'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu pob Comisiynydd, gan gynnwys y cyllid a ddyrennir iddynt a rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor maes o law.

Gwrthod

Roedd yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol a gynhaliwyd pan gyflwynwyd pob darn perthnasol o ddeddfwriaeth sefydlu yn cynnwys manylion am y dull gweithredu arfaethedig ar gyfer monitro, adolygu a gwerthuso'r polisi (adolygiad ôl-weithredu).

Mae gan bob Comisiynydd ddyletswyddau a phwerau gwahanol sy'n gyson â'i ddeddfwriaeth sefydlu a'r agenda bolisi ehangach. Byddai adolygiad o'r ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â'r Comisiynwyr yn cynnwys tair Deddf gan Senedd y DU, Mesur Cynulliad Cenedlaethol a Deddf gan y Cynulliad. Nid yw Gweinidogion yn bwriadu cynnal adolygiad o'r fath ar hyn o bryd am nad ydym yn credu y byddai digon o fudd i Gomisiynwyr na Llywodraeth Cymru i gyfiawnhau'r gwariant. Mae cyllidebau Comisiynwyr wedi cael eu pennu yng ngoleuni sefyllfa gyffredinol y gyllideb ac, am nad yw cyllideb Llywodraeth Cymru wedi cynyddu yn unol â chwyddiant, mae Comisiynwyr wedi wynebu'r un cyfyngiadau dros y blynyddoedd diwethaf. Ni fyddai adolygiad o ddeddfwriaeth yn datrys y mater hwn.

Argymhelliad 16

Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn adolygu a allai deddfwriaeth newydd effeithio ar gylch gwaith Comisiynwyr Cymru, gan sicrhau bod yna adnoddau digonol ar gyfer ymgorffori estyniadau i'w rolau a'u cyfrifoldebau.

Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn ystyried a all deddfwriaeth newydd effeithio ar gylch gwaith Comisiynwyr Cymru. Fel rhan o unrhyw Fil neu is-ddeddfwriaeth newydd gan y Senedd, mae angen cynnal Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn unol â'r rheolau sefydlog a fydd yn cynnwys yr amcangyfrifon gorau o effaith debygol y ddeddfwriaeth honno, ac a fydd yn ffurfio rhan o'r Memorandwm Esboniadol. Bydd hyn yn cynnwys yr amcangyfrifon gorau o gostau gweinyddol ac arbedion, a phwy fyddai'n gyfrifol am y costau. Os mai Comisiynwyr fydd yn gyfrifol am y costau hyn, darperir ar gyfer amcangyfrifon. Yn yr un modd, os bydd deddfwriaeth newydd yn newid dyletswyddau a swyddogaethau Comisiynydd, byddai effaith hyn yn cael ei hystyried fel rhan o'r broses o ddatblygu polisi a'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol.